

عوامل بی میلی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم در عصر حاضر

نامزد پوهنیاړ امان الله امینی

ثقافت اسلامی، پوهنځی شرعیات، مؤسسه تحصیلات عالی نیمروز

ایمیل نویسنده: abwahmdamyny@gmail.com

چکیده

در نوشته حاضر، عوامل بی میلی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم در عصر حاضر مورد بررسی و تحقیق قرار گرفته است. در این مقاله، عواملی که باعث شده است مردم نسبت به تلاوت قرآن کریم بی رغبت شوند و به آن توجه نکنند، با تفصیل و دلایل مستند مورد تحقیق و بحث قرار گرفته است. هدف از این تحقیق، بررسی عوامل بی توجهی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم و آگاه سازی مسلمانان از اهمیت این عبادت بزرگ است، همچنین ارائه راهکارهایی برای ایجاد رغبت بیشتر به تلاوت قرآن کریم. این تحقیق به روش کتابخانه ای و با رویکرد توضیحی-تحلیلی انجام شده است. در پایان تحقیق، به این نتیجه رسیدیم که عوامل اساسی بی میلی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم عبارتند از: عدم آگاهی مسلمانان از فضائل این عبادت بزرگ، عدم آگاهی از آثار منفی ترک تلاوت، محبت غیرطبیعی به مال و متاع دنیا، عدم مطالعه سیرت نبوی (صلی الله علیه و آله وسلم) و سلف صالحین، عدم برنامه ریزی دقیق و منظم، عدم بهره برداری مناسب از فضای مجازی و عدم برپایی صنف های آموزش قرآن در مساجد. پس از مطالعه این مطالب، خواننده با این عوامل به طور کامل آشنا خواهد شد.

کلمات کلیدی: عوامل بی میلی، قرآن کریم، تلاوت، مسائل.

مقدمه

بدون شک قرآن کریم با فضیلت ترین کتابی است که الله تعالی بر بهترین و بلند مرتبه ترین پیامبرش محمد رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نازل کرده است و تلاوت آن از بزرگ ترین عبادات به شمار می رود. بهترین چیزی که بنده می تواند توسط آن قرب خداوندی را حاصل کند تلاوت قرآن کریم است، و صاحب قرآن (حافظ) در نزد الله متعال جایگاه بلندی دارد، چنانچه از حضرت عبدالله بن عمرو (رضی الله تعالی عنه) روایت شده است که رسول الله (صلی الله علیه وسلم) فرمودند: «يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ اقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتَلَ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ مَنَزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ»

تَقْرُؤُهَا» {ترمذی، ۱۹۹۸، ج ۵، ص ۲۷} به صاحب قرآن گفته می‌شود «روز قیامت» قرآن کریم را همانگونه که در دنیا با ترتیل می‌خواندی بخوان بر پله های بهشت بالا برو جایگاه تو در جایی است که آخرین آیه قرآن را می‌خوانی.

در روایت دیگری آمده است که رسول الله {صلی الله علیه وسلم} فرمودند:

«مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لَا أَقُولُ الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَا م حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ» {ابن ابی شیبۀ، ۱۴۲۹ هـ، ۱۰ ج، ص ۱۰} پیامبر {صلی الله علیه وسلم} فرمودند: هر کس حرفی از کتاب الله بخواند در مقابل آن یک نیکی داده می‌شود و در مقابل یک نیکی ده برابر اجر داده می‌شود، من نمی‌گویم «الم» یک حرف است بلکه «الف» یک حرف است و «لام» یک حرف و «میم» حرف دیگر.

با توجه به فضائل زیادی که در مورد تلاوت قرآن کریم آمده است، متأسفانه بازهم مشاهده می‌شود که مسلمانان نسبت به این عبادت بزرگ بی‌تفاوت هستند. در نوشته حاضر، تلاش می‌کنم عوامل بی‌میلی مسلمانان از تلاوت قرآن کریم را در عصر حاضر در پرتوی آیات قرآن کریم و احادیث مورد بررسی قرار دهم. امید وارم الله تعالی نافع بگرداند!

در موضوع عوامل بی‌رغبیتی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم طبق جستجو بنده قبلاً تحقیقی صورت نگرفته است لذا بنده بنابر ضرورتی که احساس کردم و متوجه کردن اذهان مسلمانان به تلاوت قرآن کریم قصد به نوشتن این مقاله نمودم.

وویژه گی این نوشته این است که عوامل بی‌میلی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم با تفصیل و مدلل توضیح داده شده و تمرکز بیشتر روی عواملی است که امروزه مسلمانان با آن گرفتار هستند.

شیوه تحقیق

این تحقیق به صورت کتابخانه ای است و روش تحقیق توضیحی-تحلیلی است، برای جمع آوری معلومات به کتابها مراجعه کردم و پس از جمع آوری مواد با می‌تود توضیحی، تحلیلی موضوعات را مورد بررسی قرار دادم.

متن

عامل اول: عدم آگاهی مسلمانان از اجر و پاداش تلاوت قرآن کریم

تلاوت قرآن کریم دارای اجر فراوانی است که در آیات قرآنی و احادیث نبوی {صلی الله علیه و سلم} بیان شده است اما متأسفانه مسلمانان از آن بی‌خبر هستند که بطور نمونه چند آیه و حدیث را ذکر می‌کنم.

الله تعالی می فرماید:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلاَنِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ لِيُوفِّيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ﴾ [فاطر ۲۹-۳۰] «کسانی که کتاب خدا (قرآن) را می خوانند، و نماز را پا برجای می دارند، و از چیزهایی که بدیشان داده ایم، پنهان و آشکار، بذل و بخشش می نمایند، آنان چشم امید به تجارتی دوخته اند که هرگز بی رونق نمی گردد و از میان نمی رود» (آنان قرآن را تلاوت می کنند، و نماز را می خوانند، و بذل و بخشش می کنند) تا خداوند اجرشان را به تمام و کمال بدهد، و از فضل خود بر پاداش شان بیفزاید. چرا که خدا آمرزگار و سپاسگزار است (و بدیهایشان را می بخشاید، و از خویهایشان سپاسگزاری می فرماید، و مواهبی بدیشان عطاء می نماید که به اندیشه و تصور در نمی آید).

در آیه دیگری الله متعال می فرماید: ﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُوهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَن يَكْفُرْ بِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾؛ «(دسته ای از) کسانی که کتاب آسمانی به آنان داده ایم و آن را از روی دقت و چنانچه باید می خوانند (و تورات و انجیل را محققانه تلاوت می نمایند و سره را از ناسره جدا می سازند) این چنین افرادی به قرآن ایمان می آورند، و کسانی که بدان ایمان نیاورند بی گمان ایشان زیانکارانند» [البقره ۱۲۱].

طبق فرموده حضرت عکرمه و قتاده (ح) مراد از کتاب قرآن کریم است.

و طبق فرموده برخی هم، کتاب در آیه مذکور اسم جنس است که تمام کتاب های آسمانی را شامل می شود (روح المعانی، ج ۱، ص ۵۱۳).

ابن عمر {رضی الله تعالی عنهما} از رسول الله {صلی الله علیه و سلم} نقل می کند که آن حضرت {صلی الله علیه و سلم} فرمودند: لَا حَسَدَ إِلَّا عَلَى اثْنَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَ آتَاءَ النَّهَارِ. وَ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَا لَا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَ آتَاءَ النَّهَارِ؛ «فقط دو

شخص قابل رشک هستند اول: شخصی که الله تعالی به او نعمت قرآن را عنایت کرده است و او شب و روز آن را تلاوت می کند. دوم: شخصی که الله تعالی به او نعمت مال و دارایی داده است و او آن را شب و روز در راه الله تعالی خرج می کند» (بخاری، ص ۹۰۰، ۵۰۲۵).

تعریف حسد: حسد به معنی آرزوی زوال نعمت از دیگران است که خداوند فلان نعمت را از فلانی بگیرد، و این نوع حسد در شریعت اسلام مردود است و از گناهان کبیره است، اما اگر انسان تمنای زوال نعمت را از برادر مسلمان خود نداشته باشد بلکه بنابر تقاضای بشری آن را از خداوند متعال بخواهد در این نوع حسد حرجی وجود ندارد، برای اینکه هر دو نوع تمنای نعمت، از هم

دیگر تفکیک شوند شارحین حدیث نوع دوم را به (غبطه) مسمی کرده اند و در حدیث مذکور غبطه بیان شده است.

و در جای دیگر حضرت أبو سعید خدری (رضی الله عنهما) روایت می‌کند که رسول الله (صلی الله علیه و سلم) در حدیث قدسی می‌فرماید: که الله تعالی می‌فرماید:

يَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْآنُ وَ ذِكْرُيْ عَنْ مَسْأَلَتِي أَعْطَيْتُهُ أَفْضَلَ مَا أُعْطِيَ السَّائِلِينَ «کسی را که قرآن خوان. دن و یاد من، از خواستن و دعا کردن باز دارد (بخاطر مشغول بودن به تلاوت قرآن و ذکر الله تعالی فرصت دعا کردن را ندارد) من به او از دعا کنندگان نعمت های بهتری عنایت می‌کنم» (سنن الترمذی، ج ۵، ص ۳۴)

و حضرت أبو امامة (رضی الله تعالی عنهما) می‌فرماید: که از رسول الله (صلی الله علیه و سلم) شنیدم فرمودند: اقْرَؤُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعاً لِأَصْحَابِهِ «قرآن را بخوانید زیرا که روز قیامت در حالی می‌آید برای کسانی با او انس داشته اند شفاعت می‌کند» (مسلم، ج ۱، ص ۵۵۳). حضرت انس (رضی الله تعالی عنه) روایت می‌کند که رسول الله (صلی الله علیه و سلم) فرمودند: إِنَّ لِلَّهِ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ؟ قَالَ: هُمْ أَهْلُ الْقُرْآنِ. أَهْلُ اللَّهِ وَ خَاصَّتِهِ. «بعضی از مردم بندگان خاص الله تعالی هستند صحابه (رضی الله عنهم) فرمودند: آنها چه کسانی هستند؟ فرمودند: آنها اهل قرآن هستند، بندگان مقرب و خاص خداوند هستند» (ابن ماجه، ج ۱، ص ۷۸)

حضرت عبد الله بن عمرو بن عاص (رضی الله عنهما) روایت می‌کند که رسول الله (صلی الله علیه و سلم) فرمودند: مَنْ قَرَأَ آيَةً مِنَ الْقُرْآنِ كَانَ لَهُ دَرَجَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَ مِصْبَاحٌ مِنْ نُورٍ. «کسی که یک آیه از قرآن مجید را تلاوت کند یک درجه او در بهشت بلند می‌شود و برای او چراغی از نور خواهد بود» (شعب الإيمان للبيهقي، ج ۳، ص ۳۸۱).

حضرت عبد الله بن عمرو بن عاص (رضی الله عنهما) روایت می‌کند که رسول الله (صلی الله علیه و سلم) فرمودند: يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ إِقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتَّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ مَنَزِلَتَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَأُهَا «به حافظ قرآن گفته می‌شود (روز قیامت) قرآن کریم را همان‌گونه که در دنیا با ترتیل می‌خواندی بخوان بر پله‌های بهشت بالا برو جایگاهت در جایی است که آخرین آیه قرآن را می‌خوانی» (أبو داود، ج ۱، ص ۷۳).

تلاوت قرآن کریم از مقاصد بعثت رسول اکرم (صلی الله علیه و سلم) است

یکی از مقاصد بعثت رسول الله (صلی الله علیه و سلم) تلاوت قرآن کریم است، چنانچه الله تعالی می‌فرماید:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ [النساء: ۱۶۴]

«یقیناً خداوند بر مؤمنان (صدر اسلام) منت نهاد و تفضل کرد بدان گاه که در میانشان پیغمبری از جنس خودشان برانگیخت. (پیغمبری که) بر آنان آیات (کتاب خواندنی قرآن و کتاب دیدنی جهان) او را می خواند، و ایشان را (از عقائد نادرست و اخلاق زشت) پاکیزه می داشت و بدیشان کتاب (قرآن و به تبع آن خواندن و نوشتن) و فرزاندگی (یعنی اسرار سنت و احکام شریعت) می آموخت، و آنان پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند»

در آیه دیگری الله تعالی می فرماید: ﴿كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾ [البقرة: ۱۵۱]

«و همچنین (برای تکمیل نعمت خود بر شما) پیغمبری را از خودتان در میانتان برانگیختیم که آیات (قرآن) ما را بر شما فرو می خواند (و نشانه های وحدانیت و عظمت خدا را در گستره ی جهان به شما می نمایاند) و شما را پاکیزه می دارد (از رذائلی همچون زنده بگور کردن دختران و خونریزیها و کشتن فرزندان از ترس فقر و فاقه و غیره. و با کاشتن نهال فضائل در اندرونشان، شما را سرور و سرمشق دیگران می سازد) و به شما کتاب (قرآن) و حکمت (اسرار و منافع احکام) را می آموزد (تا با حفظ نظم و لفظ قرآن و بهره مندی از نور آن، به زندگی خویش حیات و تحرک بخشید و با استفاده از سنت عملی و سیرت نبوی، به احکام شریعت آشنا گردید). و به شما (به همراه کتاب و حکمت) چیزی یاد می دهد که نمی توانستید آن را بیاموزید (چون وسیله ی آموزش آن، اندیشه و نگاه نیست، بلکه باید از راه وحی آموخته شود. همانند اخبار عالم غیب و اشارات علمی و بیان سرگذشت پیغمبران و احوال پیشینیان، که نه تنها برای اعراب بلکه برای اهل کتاب نیز مجهول بود»

در جای دیگر الله تعالی می فرماید: ﴿رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ [البقرة: ۱۲۹]

ترجمه: ای پروردگار ما! در میان آنان (که از دودمان ما و منقاد فرمان تویند) پیغمبری از خودشان برانگیز تا آیات تو را بر ایشان فرو خواند و کتاب (قرآن) و حکمت (اسرار شریعت و مقاصد آن) را بدیشان بیاموزد و آنان را (از شرک و اخلاق ناپسند) پاکیزه نماید، بی گمان تو عزیزی و حکیمی (و بر هر چیزی توانا و پیروزی، و هر کاری را که می کنی بنابر مصلحتی و برابر حکمتی است.

در آیه دیگری الله تعالی می فرماید: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

ترجمه: خدا ذاتی است که از میان بیسوادان پیغمبری را برانگیخته است و به سویشان گسیل داشته است، تا آیات خدا را برای ایشان بخواند، و آنان را پاک بگرداند. او بدیشان کتاب (قرآن) و شریعت (یزدان) را می‌آموزد. آنان پیش از آن تاریخ واقعاً در گمراهی آشکاری بودند. چهار آیه ای که ذکر شد، الله تعالی مقاصد بعثت رسول الله (صلی الله علیه و سلم) را بیان می‌کند که یکی از آنها تلاوت کلام الله مجید است، پس این آیات نظریه آن افرادی را که می‌گویند تازمانی که معانی و مفاهیم قرآن را ندانی تلاوت آن سودی ندارد رد می‌کند چرا که تلاوت قرآن به ذات خود عبادت محسوب می‌شود.

عامل دوم: عدم آگاهی مسلمانان از آثار منفی ترک تلاوت

عامل دوم بی‌میلی مسلمانان نسبت به تلاوت کلام الله مجید این است که مسلمانان از آثار منفی ترک تلاوت و عواقب بد آن آگاهی ندارند، و ناخبر هستند که ترک قرآن جرم بزرگی است و برای تارک آن وعید بیان شده است، چنانچه الله تعالی می‌فرماید: ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾

او پیغمبر (شکوه‌کنان از کیفیت برخورد مردمان با قرآن) عرض می‌کند، پروردگارا! قوم من این قرآن را (که وسیله‌ی سعادت دو جهان بود) رها و از آن دوری کرده‌اند (و از ترتیل و تدبیر و عمل بدان غافل شده‌اند)

مفتی محمد شفیع عثمانی (ح) در تفسیر معارف القرآن با استناد به حدیث ذیل می‌فرماید: به ظاهر مراد از ترک قرآن انکار آن است که کار کفار است، اما مسلمانی که به قرآن عقیده دارد ولی نه به تلاوت آن پایبند باشد و نه بر آن عمل کند، اون هم در این حکم داخل است چنانچه حضرت انس (رضی الله تعالی عنه) می‌فرماید: که رسول الله (صلی الله علیه و سلم) فرمود: «من تعلم القرآن و علق مصحفه و لم يتعاهده و لم ينظر فيه جاء يوم القيامة متعلق به يقول يا رب العالمين ان عبدك هذا اتخذني مهجورا فاقض بيني و بينه»

{کسی که قرآن را بیاموزد و سپس آن را آویزان کند و آن را تلاوت نکند و نه به احکام آن فکر مند باشد، روز قیامت در حالی که قرآن به گردن او آویزان است می‌آید، قرآن به بارگاه الله تعالی شکایت می‌کند که این بنده تو مرا رها کرده بود اکنون بین من و او قضاوت کن} {معارف القرآن، ج ۱۰، ص ۲۵}

در جای دیگر الله تعالی می‌فرماید: ﴿وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمًى﴾ {و هر که از یاد من روی بگرداند (و از احکام کتابهای آسمانی دوری گزیند)، زندگی تنگ (و سخت و گرفته‌ای) خواهد داشت؛ (چون نه به قسمت و نصیب خدادادی قانع خواهد شد،

و نه تسلیم قضا و قدر الهی خواهد گشت) و روز رستاخیز او را نابینا (به عرصه‌ی قیامت گسیل و با دیگران در آنجا) گرد می‌آوریم}.

{مفتی محمد شفیع عثمانی (ح) در تفسیر معروف خود معارف القرآن تصریح می‌کند: که مراد از ذکر می‌تواند قرآن باشد همچنین ذات رسول الله {صلی الله علیه و سلم}. پس حاصل هر دو تفسیر این است کسی که از قرآن یا رسول الله {صلی الله علیه و سلم} اعراض کند سرانجام او این است که زندگی دنیا بر او سخت می‌گذرد و در روز قیامت کور برانگیخته می‌شود. {معارف القرآن، ج ۹، ص ۱۴۱}

عامل سوم: محبت غیر طبیعی با مال و متاع دنیا

محبت غیر طبیعی مال می‌تواند عامل بزرگ بی‌میلی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم و به طور کلی از عبادت الله تعالی باشد، وقید غیر طبیعی به این خاطر آورده شد که محبت طبیعی مال در وجود هر انسان از طرف الله تعالی نهاده شده، وگرنه کسی برای بدست آوردن مال تلاش نمی‌کرد، هیچ کشاورزی زحمت کشاورزی را، کارگری زحمت صنعت‌گری را متحمل نمی‌شد، اما زمانی که این محبت از حد طبیعی خود می‌گذرد آن زمان انسان را از تلاوت کلام پاک و عبادت الله تعالی غافل می‌کند، چنانچه الله تعالی می‌فرماید: ﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاَبِ﴾ {آل عمران: ۱۴}

{برای انسان، محبت شهوات (و دلبستگی به امور مادی) جلوه داده شده است، از قبیل: عشق به زنان و فرزندان و ثروت هنگفت و آلف و الوف طلا و نقره و اسبهای نشاندار (و مرکبهای ممتاز) و چهارپایان (همچون: شتر و گاو و بز و گوسفند ...) و کشت و زرع. اینها (همه) کالای دنیای پست (فعلی) است و سرانجام نیک (تلاشگران در راه حق) در پیشگاه خدا است (و او داند که در آخرت به نیکوکاران چه چیزهائی عطاء خواهد کرد).

و رسول الله {صلی الله علیه و سلم} می‌فرماید: حب الدنيا رأس كل خطيئة {محبت دنیا سر چشمه هر بدی است}

و مولانا چه زیبا این مضمون را به نظم کشیده که می‌فرماید:

آب اندر کشتی پستی است آب در کشتی هلاک کشتی است.

عامل چهارم: عدم مطالعه سیرت نبوی و سلف صالحین

یکی از عوامل عدم توجه و علاقه مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم عدم مطالعه سیرت پیامبر {صلی الله علیه و سلم} و سلف صالحین است، زمانی که زندگی آنها را مورد بررسی قرار می‌

دهیم می‌بینیم که آنها چگونه به تلاوت قرآن کریم اهمیت می‌دادند، و با چه حلاوتی پایبند به تلاوت، تعظیم و آداب آن بودند، بطور نمونه حکایاتی ذکر می‌شود و قبل از همه با خود رسول الله (صلی الله علیه و سلم) آغاز می‌کنیم.

حضرت عبد الله بن مسعود (رضی الله تعالی عنه) روایت می‌کند «روزی رسول الله (صلی الله علیه و سلم) به من فرمود: برایم قرآن بخوان، عرض کردم آیا برای شما بخوانم؟ در صورتی که قرآن بر شما نازل شده است؛ فرمود: بله، می‌خواهم آن را از دیگران بشنوم» ابن مسعود می‌گوید: من سوره نساء را تلاوت کردم؛ وقتی به این آیه رسیدم:

﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾؛ «چگونه خواهد بود زمانی که ما از هر امتی یک گواه بیاوریم و تو را بر اینان به طور گواه بیاوریم؟» شخصی از اهل مجلس مرا متوجه کرد، وقتی سرم را بلند کردم، دیدم اشک از چشم‌های مبارک آن حضرت سرازیر است. {متفق علیه}

حضرت ابوذر (رضی الله تعالی عنه) روایت می‌کند: شبی آنحضرت (صلی الله علیه و سلم) تا صبح این آیه را مرتباً تکرار می‌کرد:

﴿إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبْدَانَا وَإِنْ تُغْفِرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾؛ «اگر تو ایشان را عذاب دهی بندگانگ هستند و اگر بیامرزی‌شان پس تو غالب و با حکمت هستی».

ام المؤمنین عائشه (رضی الله تعالی عنها) می‌فرماید: حضرت ابو بکر صدیق (رضی الله تعالی عنه) بسیار رقیق القلب بود هرگاه قرآن می‌خواند، نمی‌توانست اشکهایش را نگهدارد، بدون اختیار گریه می‌کرد.

ابو رافع می‌گوید: حضرت عمر (رضی الله تعالی عنه) در نماز فجر سوره‌های کهف، مریم، طه و مانند آنها را تلاوت می‌کرد. روزی در آخرین صف مردان نماز می‌خواندم که بعد از آن صف‌های زنان شروع می‌شد، حضرت عمر داشت سوره یوسف را تلاوت می‌کرد معمولاً با صدا بلند می‌خواند وقتی به این آیه رسد:

﴿إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾؛ (يعقوب عليه السلام گفت) من غم و رنج خویش را فقط به الله شکایت می‌کنم

چنان گریه اش گرفت که قرائتش قطع شد. و من از دور صدای گریه اش را شنیدم
محمد بن سیرین می‌گوید: «حضرت عثمان (رضی الله تعالی عنه) تمام شب در یک رکعت قرآن را ختم می‌کرد».

امام بیهقی نقل کرده است: که حضرت عثمان {رضی الله تعالی عنه} می گفت: اگر دل‌های ما پاک باشد هرگز از کلام پروردگار سیر نخواهیم شد. دوست ندارم حتی یک روز از عمر من بگذرد که در آن قرآن مجید را از رو نخوانده باشم.

حضرت علی {رضی الله تعالی عنه} بعد از رحلت رسول اکرم {صلی الله علیه و سلم} چنان با قرآن مشغول شد که تا چندین روز از خانه‌اش بیرون نرفت.

در باره زراره ابن اوفی گفته می شود که او روزی در مسجد جامع با مردم نماز می خواند، وقتی به این آیه سوره مدثر رسید ﴿فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ﴾ ﴿فَذَلِكَ يَوْمٌ عَسِيرٌ﴾ ﴿عَلَى الْكَافِرِينَ عَذِيبٌ يَسِيرٌ﴾؛ «روزی که در صور دمیده خواهد شد، روزی دشوار نه آسان بر کافران خواهد بود». با خواندن آیه روحش پرواز کرد و به زمین افتاد «بهبز ابن حکیم» می گوید: من از کسانی بودم که پیکرش را به خانه اش حمل کردم».

امام ابو حنیفه؛ {رحمه الله} یکبار در نماز تهجد این آیه را تا صبح مکرراً تلاوت می کرد ﴿بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ﴾ «میعاد شان روز قیامت است و قیامت بسیار سخت و ناگوار است»

مسروق؛ (که از شاگردان حضرت ابن عباس {رضی الله تعالی عنهما} بود بعضی شبها از نماز عشاء تا هنگام نماز فجر مرتباً سوره رعد را می خواند.

هارون بن اسدی گاهی اوقات در نماز تهجد فقط این آیه را تکرار می کرد و می گریست: ﴿يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نَكْذِبُ بَيَّاتٍ رَبَّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾؛ «خواهند گفت: ای کاش دوباره برگردانده شویم تا ما نشانی‌های پروردگارمان را تکذیب نکنیم و از گروه مؤمنین بگردیدم».

عامل پنجم: عدم تربیه صحیح

یکی از عوامل بی میلی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم عدم تربیه صحیح اولاد است. تربیت درست فرزندان یکی از وظائف مهم والدین و از مسؤولیت های اصلی آنها در قبال اولاد است. این موضوع نه تنها در زندگی فردی بلکه در سطح خانواده و جامعه تأثیرات عمیق و گسترده ای دارد، اسلام نیز تربیت درست فرزندان را به عنوان یک وظیفه مقدس و حیاتی برای والدین معرفی کرده است. بناءً والدین مسؤولیت دارند که از زمان طفولیت، فرزندان خود را با تلاوت قرآن کریم عادت دهند و سعی شود محیط خانه قرآنی باشد، منزل یک فرد مسلمان باید نقش مسجد و مدرسه دینی را در حق کودک ایفا کند، اگر محیط خانواده سازگار نباشد، تلاشها و آرزوهای والدین برای خوب شدن فرزندان عبث و بیهوده خواهد بود، خودشان هم پایبند به تلاوت باشند تا

برای فرزندان‌شان الگو باشند و برخی مواقع تلاوت قراء مشهور جهان اسلام برای اطفال پخش شود بسیار اثر گذار خواهد بود.}، تربیت و اصلاح فرزندان، ص ۱۰۴

عامل ششم: عدم برنامه ریزی درست و قیق

یکی دیگر از عوامل بی‌توجهی مسلمانان از تلاوت قرآن کریم می‌تواند عدم برنامه ریزی درست و تنظیم اوقات منظم باشد، برنامه ریزی دقیق یکی از عوامل موفقیت انسان در زندگی است، زندگی بدون برنامه ریزی دقیق مانند سفر بدون نقشه است که فرد را در مسیرهای اشتباه قرار می‌دهد و او را از رسیدن به هدف باز می‌دارد، برنامه ریزی دقیق و تقسیم اوقات منظم سبب می‌شود تا عمر انسان که سرمایه بزرگ است به هدر نرود. چنانچه ابن عباس {رضی الله عنهما} از پیامبر {صلی الله علیه و سلم} روایت می‌کند که فرمودند: نعمتان مغبون فیهما کثیر من الناس: الصحة و الفراغ {بخاری، ص ۱۱۳، ۶۴۱۲} دو نعمت بسیار بزرگ هستند که بسیاری از مردم در آن دچار فریب شده‌اند و قدر آن را نمی‌دانند: یکی سلامتی و دیگری فراغت است. این حدیث تاکید دارد که انسان باید با برنامه ریزی دقیق از فرصتهای خود به نحو احسن استفاده کند.

عامل هفتم: عدم استفاده بهینه از فضای مجازی

می‌توان گفت که فضای مجازی نعمت خدادادی است و انسان می‌تواند در پیشبرد اهداف خود از آن استفاده کند مثل: دسترسی به اطلاعات علمی، آموزش‌های خبری به صورت آسان و سریع، تسهیل ارتباطات با دوستان، خانواده و همکاران از سراسر جهان، و مانند دسترسی به دوره‌های آموزشی آنلاین، و حتی کسب و درآمد از کارهای دیجیتال و غیره. اما اگر استفاده از آن مدیریت نشود می‌تواند که ضررهای جدی به انسان وارد کند، و یکی از آن ضررهای، غافل نمودن از ذکر و یاد الله تعالی و به هدر رفتن وقت و عمر گران‌مایه انسان است. بناءً می‌شود گفت یکی از عواملی که سبب شده امروزه مردم را از تلاوت قرآن کریم باز دارد فضای مجازی است که مردم را به خود جذب نموده و سبب تضییع اوقات آنها شده است.

عامل هشتم: عدم برپایی صنف‌های یادگیری قرآن کریم در مساجد

یکی دیگر از عوامل بی‌توجهی مسلمانان نسبت به تلاوت قرآن کریم می‌تواند این باشد که مسلمانان مساجد را فقط برای نماز پنج وقت منحصر کرده‌اند، در حالیکه مساجد باید مراکز دینی، فرهنگی و اجتماعی مسلمانان باشند، محل تربیت نسل جوان، محل تقویت، حس همبستگی و هویت دینی در میان نوجوانان باشد، محل مشاوره و صلح جویی، محل حل اختلافات خانوادگی، محل آموزش حقوق اسلامی و محل تبلیغ آموزه‌های دینی باشد.

برخی از مسائل مربوط به تلاوت قرآن کریم

۱: برای شخص بی وضوء یا شخص جنب لمس قرآن کریم بدون حائل جدا از جلد قرآن حرام است، همچنان لمس کردن سنگ یا چیز دیگری که آیات قرآنی بر آن نوشته شده باشد.

۲: دادن قرآن کریم به فرد دیوانه یا کودک غیر ممیز درست نیست البته اگر کودک ممیز (خوب و بد را تا حدودی تشخیص می دهد) باشد اشکالی ندارد. [فتح الکرم فی آداب حملة القرآن، ص ۴]

۳: حفظ قرآن کریم به مقداری که نماز انسان صحیح شود بر هر فرد مسلمان فرض عین است، و حفظ کامل قرآن کریم فرض کفایی است، اگر در میان مسلمانان حافظی نباشد تمام مسلمانان گنجهکار می شوند، بلکه ملا علی قاری [رحمه الله] از علامه زركشي [رحمه الله] نقل می کند شهر یا روستایی که در آن کسی نباشد که قرآن را تلاوت کند اهل آن شهر یا روستا گنجهکار می شوند [فضائل قرآن، ص ۱۱]

۴: بوسیدن قرآن کریم جایز است. [آپ کی مسائل، ج، ۲۴۳]

۵: لمس کردن قرآن کریم با آستین یا لباسی که با بدن انسان متصل است جایز نیست [شامی،

ج ۱، ص ۲۸۳]

۶: تلاوت قرآن کریم در اوقات مکروه (هنگام طلوع خورشید و غروب و استوا شمس) جایز است البته افضل در این اوقات این است که به ذکر و اوراد مشغول باشد، و در صورت خواندن سجده تلاوت، سجده را در این اوقات انجام ندهد چون مکروه تنزیهی است [فتاوی دارالعلوم دیوبند، جلد ۱۴، ص ۲۴۲]

: خواندن قرآن کریم از روی موبایل جایز است اما لمس کردن آیات در موبایل بدون وضوء جایز نیست البته شخص بی وضوء می تواند هنگام تلاوت موبایل را در دست بگیرد بدون اینکه آیات قرآنی را لمس کند. [کتاب النوازل، ج ۳، ص ۱۰۸]

۸: قسم یاد کردن به قرآن کریم شرعاً معتبر است و احکام قسم بر آن مرتب میشود [فتاوی محمودیه، ص ۲۱، ج ۵]

۹: انداختن چادری که بر آن آیات قرآنی نوشته شده بر قبر جایز نیست چون بی احترامی به قرآن است [خیر الفتاوی، ج ۱، ص ۵۵۰]

۱۰: خواندن قرآن سر برهنه جایز است بدون کراهیت [امداد الفتاوی، جلد ۴، ص ۳۸]

مناقشه

در پایان این تحقیق، با یک مناقشه مختصر موضوع خود را می خواهم جمع بندی کنم.

در مورد عوامل بی‌رغبتهی مسلمانان از تلاوت قرآن کریم قبل از تحقیق بنده، تحقیقی مستقلی صورت نگرفته گرچه برخی از علماء به صورت پراکنده به آن اشاراتی داشته‌اند اما این تحقیق به طور مستقل و مدلل در مورد عوامل بی‌رغبتهی مردم نسبت به تلاوت قرآن کریم است، که مهم‌ترین عوامل می‌تواند موارد ذیل باشد: عدم آگاهی مردم از فضائل تلاوت قرآن کریم، عدم آگاهی مردم از آثار سوی ترک تلاوت، محبت غیر طبیعی با مال و متاع دنیا، عدم تربیه درست و صحیح، عدم برنامه ریزی دقیق و منظم، عدم استفاده بهینه از فضای مجازی، عدم مطالعه سیرت نبوی و سلف صالحین، عدم برپایی صنف‌های یادگیری قرآن کریم در مساجد.

نتیجه

در نوشته حاضر به این نتیجه رسیدیم که بی‌میلی نسبت به تلاوت قرآن کریم می‌تواند عوامل مختلفی داشته باشد که مهم‌ترین آنها می‌تواند: عدم آگاهی مردم از اجر و پاداش تلاوت، عدم آگاهی مسلمانان از آثار سوی ترک تلاوت، عدم مطالعه سیرت نبوی و سلف صالح، عدم تربیه درست و صحیح، عدم برنامه ریزی دقیق و منظم، محبت غیر طبیعی با مال و متاع دنیا، عدم استفاده بهینه از فضای مجازی و عدم برپایی صنوف یادگیری قرآن کریم در مساجد، باشد.

راهکارها

برای تشویق و ترغیب مسلمانان به تلاوت قرآن کریم می‌توان راهکارهای مختلفی را پیشنهاد کرد که مهم‌ترین آنها عبارتند از: بیان فضایل قرآن و تلاوت آن توسط علمای کرام، برپایی صنف‌های یادگیری قرآن کریم در مساجد، برگزاری مسابقات حفظ و روخوانی قرآن کریم در میان جوانان، برگزاری جلسات تفسیر قرآن کریم برای اقشار مختلف جامعه، انتشار و پخش اپلیکیشن‌های قرآن کریم و کلیپ‌های تلاوت در فضای مجازی، بیان جلوه‌هایی از اعجاز قرآن کریم برای جوانان.

منابع و مآخذ

- القرآن الکریم.
- أبی شیبہ، ابوبکر بن عبد اللہ، الطبعة الثانية (۱۴۲۹) هـ ق، مصنف ابن أبی شیبہ، ناشر، دار الفاروق، مصر.
- آلوسی، أبو الفضل شهاب الدین السید محمود، سنة الطبع (۱۴۲۹) هـ ق، روح المعانی، ناشر، دار الحديث، القاهرة.

- البخاری، أبو عبد الله محمد بن اسماعیل، سنة الطبع (بی تا) صحیح البخاری، بی جا.
الترمذی، محمد بن عیسی، سنة النشر (۱۹۹۸ م)، سنن الترمذی، ناشر، دار الغرب الاسلامی، بیروت.
- النيسابوری، مسلم بن الحجاج، سنة الطبع (بی تا) صحیح مسلم، ناشر، احياء التراث العربی، بیروت.
- ابن ماجه، ابو عبد الله محمد بن یزید، سنة الطبع (بی تا) سنن ابن ماجه، ناشر، دار احياء الكتب العربیة، بی جا.
- البیهقی، ابوبکر احمد بن حسین، الطبعة الاولى (۱۴۲۳) ه ق شعب الایمان للیهقی، ناشر، مكتبة الرشد-الرياض.
- السجستانی، ابو داود سليمان بن اشعث، سنة الطبع (بی تا) سنن ابی داود، ناشر، المكتبة العصرية، بیروت.
- المصری، نور الدین علی بن محمد بن حسن، سنة الطبع (بی تا) فتح الکریم المنان فی آداب حملة القرآن، بی جا.
- لدهيانوی، محمد یوسف، سنة الطبع (۱۹۸۹ م) آپ کی مسائل، ناشر، مكتبة لدهيانوی، کراچی.
- جالندهری، خیر محمد، سنة الطبع (بی تا) خیر الفتاوی، ناشر، مكتبة امدادیه، ملتان-پاکستان.
- عثمانی، مفتی عزیز الرحمن، سنة الطبع (۲۰۰۹ م) فتاوی دار العلوم دیوبند، ناشر، دار الاشاعت، کراچی.
- منصور پوری، سید محمد سلمان، سنة الطبع (۱۴۳۶ ه ق) کتاب النوازل، ناشر، کتب خانه نعيمه، دیوبند-هند.
- گنگوہی، مفتی محمود حسن، سنة الطبع (بی تا) فتاوی محمودیہ، بی جا.
- تھانوی، اشرف علی، سنة الطبع (۲۴۳۱ ه ق) امداد الفتاوی، ناشر، مكتبة دار العلوم کراچی.
- منصور پوری، مفتی محمد سلمان، سنة الطبع (۱۴۲۹ ه ق) دیوبند، هند.
- مدنی، محمد زکریا، سنة الطبع (۱۴۳۴ ه ق) فضائل قرآن، ناشر، مكتبة البشري، کراچی-پاکستان.
- ندوی، سید ابو الحسن علی، الطبعة الاولى (۱۳۸۴ ش) اصول و مبادئ فهم قرآن، ناشر، انتشارات ندوی، ایران.
- عثمانی، محمد شفیع، سنة الطبع (بی تا) معارف القرآن، ناشر، انتشارات شيخ الاسلام احمد جام.

أسباب قهاون المسلمين في تلاوة القرآن الكريم في العصر الحاضر

امان الله الأميني

"الثقافة الإسلامية، كلية الشريعة، مؤسسة التعليم العالي نيمروز"

abwahmdamyny@gmail.com

المخلص

في هذه المقالة المختصرة، يتم دراسة وتحليل أسباب قهاون المسلمين في تلاوة القرآن الكريم في العصر الحاضر. تم مناقشة الأسباب التي جعلت الناس غير مهتمين بتلاوة القرآن الكريم وعدم التركيز عليه بتفصيل وبرهان، هدف هذا البحث هو دراسة عوامل إهمال المسلمين لتلاوة القرآن الكريم، وتنبيه عقول المسلمين إلى أهمية هذه العبادة العظيمة (التلاوة)، وتقديم حلول لزيادة الرغبة في تلاوة القرآن الكريم، هذا البحث مكتوب ويعتمد على المنهج التوضيحي- التحليلي. في نهاية البحث، سيتم توضيح أن الأسباب الرئيسية لإعراض المسلمين عن تلاوة القرآن الكريم هي: عدم وعي الناس بفضائل هذه العبادة العظيمة، عدم معرفة المسلمين بآثار ترك التلاوة، المحبة غير الطبيعية للعالم ومتاعها، عدم دراسة سير النبي صلى الله عليه وسلم وسيرة السلف الصالحين، عدم وجود تنظيم دقيق ومنظم، وعدم الاستفادة الأمثل من وسائل التواصل الاجتماعي، وعدم إقامة دروس لتعلم القرآن الكريم في المساجد. بعد دراسة هذه الموضوعات، سيكون القارئ على دراية كاملة بالأسباب المذكورة..

الكلمات المفتاحية: الأسباب، التهاون، القرآن الكريم، التلاوة، المسائل.

Islamic Emirate of Afghanistan
Ministry of Higher Education
Helmand University

Leed Social Science Academic Journal

Volume:1 Issue: 2 Year:2025

Helmand University

Volume: 1 Issue : 2 Year: 2025